

ANALYSE FORUM VOOR DEMOCRATIE

Vervolganalyse

Peiling september 2017

1. Belangrijkste uitkomsten

1.1 Electoraal speelveld

- Forum voor Democratie is een geduchte concurrent van 50 Plus en PVV en ook van VVD, CDA en SP. Van de 50 Plus-stemmers in maart zou 12 procent nu FvD stemmen, van de PVV-kiezers 10 procent (zie tabel 1). Verder heeft FvD vooralsnog een hoge kiezerstrouw (88%). Zij is dus ook in staat om haar eigen kiezers in belangrijke mate vast te houden.
- Ook is FvD relatief vaak een tweede keus voor kiezers van de PVV: 23 procent van degenen die nu PVV zouden stemmen, overweegt ook FvD. Verder wordt FvD overwogen door kiezers van 50 Plus (13%), VVD (10%) en SGP (7%). Zie tabel 2.
- De tweede keuze van de huidige FvD-stemmers: PVV (40%), VVD (19%), 50 Plus (12%) en CDA (10%).

Tabel 1 Switchgedrag

Huidige stemvoorkeur TK naar stemgedrag TK 2017 (kolompercentages)

ZOU NU STEMMEN OP:	GESTEMD BIJ TK 2017												
	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PVDA	CU	PVDD	50+	SGP	DENK	FVD
VVD	74%	1%	2%	2%	0%	0%	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
PVV	1%	75%	2%	0%	1%	2%	0%	0%	1%	3%	2%	0%	2%
CDA	3%	2%	62%	0%	1%	2%	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
D66	3%	0%	1%	73%	2%	1%	2%	0%	1%	0%	0%	4%	2%
GL	1%	0%	0%	3%	74%	5%	3%	3%	1%	3%	0%	0%	0%
SP	0%	2%	2%	1%	2%	65%	1%	1%	0%	4%	0%	0%	0%
PvdA	1%	0%	1%	4%	3%	1%	69%	0%	0%	2%	0%	0%	0%
CU	0%	0%	3%	0%	0%	0%	1%	84%	0%	0%	6%	0%	0%
PvdD	0%	2%	0%	0%	2%	2%	0%	1%	78%	1%	0%	0%	1%
50 Plus	1%	2%	1%	0%	0%	3%	0%	0%	1%	53%	0%	0%	0%
SGP	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	89%	0%	0%
DENK	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	78%	0%

GESTEMD BIJ TK 2017													
ZOU NU STEMMEN OP:	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PVDA	CU	PVDD	50+	SGP	DENK	FVD
FvD	3%	10%	4%	0%	1%	3%	1%	0%	2%	12%	0%	0%	88%
Piratenpartij	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Artikel 1	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Andere partij	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Blanco / ongeld.	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3%	1%	0%	0%	0%
Weet niet	13%	5%	21%	15%	13%	13%	20%	9%	12%	21%	3%	19%	7%
Wil niet zeggen	0%	0%	1%	2%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
N	474	288	279	270	206	196	127	77	72	59	47*	42*	40*

Bron: I&O Research, 11 september 2017. * Aantal respondenten kleiner dan 50. Cijfer indicatief.

Tabel 2 Partij van tweede voorkeur

Andere partijen die in aanmerking komen om op te stemmen naar huidige partijvoorkeur (kolompercentages)

HUIDIGE PARTIJVOORKEUR													
ZOU NU STEMMEN OP:	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PVDA	CU	PVDD	50+	SGP	DENK	FVD
Geen andere partij (keuze staat vast)	37%	38%	27%	27%	19%	29%	25%	33%	29%	13%	52%	20%	24%
VVD	0%	9%	17%	23%	3%	0%	4%	5%	2%	7%	6%	0%	19%
PVV	5%	0%	6%	2%	0%	6%	0%	1%	4%	18%	2%	0%	40%
CDA	20%	4%	0%	9%	5%	5%	5%	32%	5%	16%	11%	0%	10%
D66	22%	2%	13%	0%	29%	7%	24%	4%	9%	14%	0%	11%	0%
GL	3%	1%	4%	29%	0%	24%	45%	7%	32%	4%	2%	35%	0%
SP	1%	9%	4%	7%	20%	0%	13%	2%	15%	12%	0%	8%	4%
PvdA	3%	0%	3%	16%	26%	15%	0%	3%	6%	7%	0%	25%	2%
CU	1%	0%	20%	4%	4%	3%	3%	0%	6%	0%	38%	0%	1%
PvdD	2%	7%	0%	3%	18%	11%	4%	1%	0%	4%	2%	4%	5%
50 Plus	3%	10%	8%	4%	2%	14%	7%	1%	7%	0%	0%	0%	12%
SGP	0%	1%	3%	0%	0%	0%	0%	21%	1%	0%	0%	0%	2%
DENK	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%
FvD	10%	23%	3%	3%	1%	3%	1%	1%	2%	13%	7%	0%	0%
Piratenpartij	1%	1%	0%	2%	5%	1%	0%	0%	4%	0%	0%	0%	2%
Artikel 1	0%	0%	0%	0%	2%	1%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
Andere partij	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	3%	8%	0%
Weet ik niet	8%	7%	8%	3%	4%	8%	2%	9%	7%	14%	0%	9%	6%

ZOU NU STEMMEN OP:	HUIDIGE PARTIJVOORKEUR												
	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PVDA	CU	PVDD	50+	SGP	DENK	FVD
N	378	248	202	232	187	153	116	82	80	54	43*	34*	114

Bron: I&O Research, 11 september 2017. Meerdere antwoorden mogelijk. * Aantal respondenten kleiner dan 50. Cijfer indicatief.

1.2 Electorale aantrekkingskracht

Waarom stemmen mensen Forum voor Democratie? Uit de open antwoorden die kiezers geven, kunnen we het volgende beeld destilleren. Enerzijds spreekt het partijprogramma van Forum voor Democratie aan (anti-EU, kritisch ten aanzien van immigratie, vóór directe democratie). Anderzijds is er duidelijk onvrede met de bestaande politiek en de prestaties van partijen als de VVD en PVV.

- Doorbreken van partijkartel, ontevredenheid met bestaande partijen en politiek; 'er moet iets veranderen'.
- Teleurstelling in VVD en PVV.
- Behoeftte aan directe democratie en inspraak (zie ook paragraaf 1.4).
- Anti-EU- en anti-immigratiestandpunt, maar 'milder dan PVV'.
- Goed onderbouwd partijprogramma, beter dan de PVV.
- Centraal stellen van NL: "Veranderingen doorvoeren die in belang zijn van Nederlanders en minder Europees gericht."
- Persoon Baudet.

1.3 Profiel FvD-kiezers

- Relatief vaak man (76%), maar wel van alle leeftijden. Ook spreekt FvD zowel laag- als hoogopgeleiden aan (al zijn middelbaar opgeleiden iets oververtegenwoordigd).
- In vergelijking met de PVV (57%) trekt FvD (76%) meer mannen als kiezers. PVV-stemmers zijn lager opgeleid dan die van FvD. Qua leeftijdsopbouw zien we dat de PVV meer kiezers van middelbare leeftijd trekt (35-49 jaar) en iets minder 65-plussers.
- De aanhang van FvD is redelijk evenwichtig verdeeld over de provincies en verschillende stedelijkheidsklassen. Relatief sterk is FvD in Zuid-Holland en Limburg.
- I&O Research heeft daarnaast een eerste versie van een segmentatiemodel ontwikkeld, waarin de waardenpatronen van Nederlanders in kaart zijn gebracht. Er zijn in dit model twee assen: (1) *aandacht voor een ander vs. opkomen voor zichzelf*, (2) *open voor verandering vs. behouden wat er is*. PVV- en FvD-kiezers neigen in dit model meer naar 'opkomen voor zichzelf' dan 'aandacht voor een ander'. Het profiel van FvD-kiezers is wat gevarieerder dan van PVV-stemmers. Naast conservatieve kiezers weet FvD ook progressieve personen aan te trekken, de PVV niet. Verder scoort een deel van de FvD-kiezers ook op de as 'aandacht voor een ander', waar ze deel uitmaken van de groep 'autonome wereldburgers', waar men verder vooral aanhangers van GroenLinks en Partij voor de Dieren aantreft. PVV-stemmers zien we daar helemaal niet.
- 50 Plus-stemmers bevinden zich op beide assen meer in het midden en hebben een minder uitgesproken profiel.

1.4 FvD-kiezer wil directe democratie en inspraak

Kiezers die nu op Forum voor Democratie en PVV stemmen, zijn duidelijk minder tevreden over het functioneren van de Nederlandse democratie dan de gemiddelde Nederlander (6,2). Onder FvD- en PVV-kiezers is veel draagvlak voor instrumenten die de kiezer meer invloed geven, zoals de gekozen burgemeester en het referendum (tabel 3). Acht op de tien kiezers van deze twee partijen staat achter een eventueel referendum over het EU-lidmaatschap van Nederland, tegen een derde van het electoraat als geheel. 50 Plus-kiezers zijn gemiddeld iets meer tevreden over de democratie en minder sterk voorstander van referenda.

FvD-kiezers zijn relatief goed op de hoogte van het mogelijke referendum over de 'aftapwet' en zijn van plan om in groten getale naar de stembus te gaan. PVV-kiezers zijn minder goed op de hoogte, 50 Plus-kiezers zitten hiertussen in. Aanhangers van FvD zullen vaker tegenstemmen dan gemiddeld, hoewel dit vooral geldt voor de achterban die reeds in maart op FvD stemde (tabel 4).

Tabel 3

Behoefte aan directe democratie en inspraak, naar huidige partijvoorkeur

	FVD	PVV	50 PLUS	ALLE KIEZERS
Tevredenheid democratie (rapportcijfer 1-10)	4,2	4,3	5,2	6,2
Gekozen burgemeester (% voor)	76%	75%	62%	46%
Referenda in het algemeen				
% sterk voorstander	69%	61%	46%	23%
% enigszins voorstander	29%	26%	39%	35%
<i>Subtotaal</i>	98%	87%	85%	58%
Referendum goede aanvulling op democratie (% eens)	91%	84%	77%	49%
Referendum over lidmaatschap EU van Nederland (% voor)	82%	81%	54%	32%
Bekendheid met referendum over 'aftapwet'				
Ja, en ik ben ook inhoudelijk (redelijk) goed op de hoogte	57%	36%	44%	32%
Ja, maar ik weet niet waar het over gaat	7%	11%	11%	14%
Nee	36%	53%	46%	54%
Opkomstintentie referendum 'aftapwet' (% zeker wel stemmen)				
82%	68%	64%	44%	
Stemintentie (indien zeker/waarschijnlijk stemmen)				
Voor ruimere bevoegdheden	50%	77%	51%	60%
Tegen ruimere bevoegdheden	42%	11%	34%	24%
Weet ik niet	8%	12%	15%	17%

Tabel 4

Voorgenomen stemgedrag referendum over 'aftapwet'
(indien 'zeker' of waarschijnlijk' stemmen)

	OUDE FVD-KIEZER STEMDE IN MAART OP FVD (N=33)	NIEUWE FVD-KIEZER (N=75)	TOTAAL (N=108)
Voor ruimere bevoegdheden	41%	54%	50%
Tegen ruimere bevoegdheden	50%	38%	42%
Weet ik niet	9%	8%	8%
TOTAAL	100%	100%	100%

2. Onderzoeksverantwoording

I&O Research heeft een landelijk representatief onderzoek uitgevoerd onder 2.521 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek werd uitgevoerd van donderdag 7 tot en met maandag 11 september 2017.

Het grootste deel van de deelnemers (95 procent) is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.387). Daarnaast zijn 134 deelnemers (5 procent) via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij de belangrijkste uitkomsten is er sprake van een marge van plus of min 1 à 2 procent. Bij de score voor de VVD (19,5 procent) is er bijvoorbeeld sprake van een marge van plus of min 1,8 procent. Met 95 procent betrouwbaarheid kunnen we stellen dat de VVD scoort tussen de 17,7 en 21,3 procent. In zetels vertaald betekent dat we – in het geval van de VVD – een verschuiving van drie of meer zetels als significant beschrijven. Bij de kleinere partijen is de onzekerheidsmarge kleiner.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2016).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.